

อาชีพศึกษา

อาชีพศึกษา (Career Education) หมายถึง การศึกษาเพื่ออาชีพในระดับตั้งแต่ เริ่มต้นจนถึงมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ หรือ อุตสาหกรรมศึกษา (Industrial Arts or Industrial Education) วิชาอาชีพศึกษา และ เทคนิคศึกษา (Vocational and Technical Education) อาชีพศึกษา ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๒ อย่าง คือ (๑) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาของนักเรียนทุกคน ทุกเพศ โดยเฉพาะนักเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา (๒) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับช่วยเหลือตนเองให้เลี้ยงชีพได้

ดังนั้น อาชีพศึกษาจึงเปรียบเสมือนเป้าหมาย (goal) ของการจัดการศึกษา โดยมีเรื่องการค้าขายในชีวิต หรือเรื่องการทำงาน และการเตรียมตัวเพื่ออาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญ ด้วยเหตุนี้อาชีพศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับทุกสาขาวิชาหรือทุกอาชีพ

การนำแนวคิดเรื่องอาชีพศึกษาไปปฏิบัติ ในการสอนนั้นแบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ตามระดับ การศึกษาดังนี้ -

๑. ในระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาตอนต้น จัดให้ผู้เรียนได้รับรู้เรื่องอาชีพ หรือ การทำมาหากิน (Career Awareness) หรือเข้าใจคุณค่าของการทำงาน

๒. ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ควรจัดให้ผู้เรียนได้รู้จักกับอาชีพ หรือได้รับประสบการณ์ในอาชีพต่าง ๆ หรือได้มีโอกาสปฏิบัติงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในอาชีพที่โรงเรียนสามารถเปิดสอนได้ เพื่อให้เข้าใจลักษณะ หรือ และขั้นตอนของอาชีพนั้นๆ (Career Orientation)

๓. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรจัดในรูปการสำรวจความถนัด ความสนใจ และ ความสามารถของผู้เรียนในอาชีพต่าง ๆ (Career Exploration) ดังนั้นในระดับนี้ผู้เรียนจึงควรได้ศึกษาโครงสร้างขั้นตอนของงานอาชีพ และปฏิบัติควบคู่กับความรู้ที่สัมพันธ์ กับอาชีพต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ตัดสินหรือพอมิแนวทางที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพ ที่สอดคล้องกับความชอบ ความสนใจและความถนัดของตน

๔. ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรจัดในรูปของการฝึกทักษะ และให้ความรู้ถึงระดับ ความสามารถขั้นต้นของอาชีพนั้น ๆ (Job entry level) ซึ่งเรียกว่าขั้นการพัฒนาฝีมือทางอาชีพ (Career Development or Career Specialization) ซึ่งรวมการทดลอง การปฏิบัติ การนำหลักการไปใช้แก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และมีความมั่นใจในตนเองอย่างเพียงพอ

ในทางอาชีพศึกษาและเทคนิคศึกษา ขอมริบายว่าเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดอาชีพศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา จึงรวมกลุ่มอาชีพ (occupation) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือสัมพันธ์กันเข้าเป็นกลุ่มวิชาเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสในการปรับปรุงตนเองให้เข้ากัน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

The Bureau of Adult Vocational and Technical Education, U.S. Office of Education ได้จัดเข้ากลุ่มอาชีพไว้ ๑๕ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มวิชาธุรกิจ เกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ (Agri-business and Natural Resources) ได้แก่ การประมง สัตว์ป่า เหมืองแร่ ปศุสัตว์ เลี้ยง ปลา และน้ำ พืชและสัตว์ ธุรกิจการเกษตร ตลอดจนระเบียบ กฎเกณฑ์ และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กลุ่มวิชาธุรกิจและสำนักงาน (Business and Office) รวมอาชีพที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ข้อมูล สถิติ และการปฏิบัติสำนักงาน เช่น งานบัญชี เลขานุการ เสมียน พนักงาน เป็นต้น

๓. กลุ่มวิชาการสื่อสาร (Communications and Media) ได้แก่ การพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรเลข ใต้ทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ

๔. กลุ่มวิชาการก่อสร้าง (Construction) ได้แก่ วิชาของสถาปนิก วิศวกร ช่างก่อสร้าง ช่างเทคนิค ที่ใช้เครื่องจักรประกอบ เช่น แม่แรงขนาดใหญ่ รถยก รถแทรกเตอร์ รถดีเซล เป็นต้น ช่างออกแบบตกแต่งภายใน ช่างเขียนแบบ ช่างออกแบบทั่วไป ของผู้ตรวจการก่อสร้าง จัดสรรที่ดิน และ ทรัพย์สิน วิศวกร ความปลอดภัย ช่างปูน ช่างไม้ ช่างครุภัณฑ์ ช่างไฟฟ้า เป็นต้น

๕. กลุ่มวิชาการบริโภค และการเรียน (Consumer Homemaking Education) ได้แก่ งาน การเลี้ยงเด็ก บ้านและครอบครัว เสื้อผ้า อาหาร และโภชนาการ อาชีพที่เกี่ยวกับงานเหล่านี้ได้แก่ ผู้ช่วยครู ผู้ช่วยพยาบาล ครูอนุบาล ครูประถม เจ้าหน้าที่ตกแต่ง ออกแบบภายในอาคาร นักออกแบบเสื้อผ้าและโภชนาการ ฯลฯ

๖. กลุ่มวิชาการควบคุมสิ่งแวดล้อม (Environmental Control) ได้แก่ วิชาที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยา (ecology) วิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เช่น อากาศ ดิน น้ำ ของเสีย ดิน ป่า ภูเขา ไฟป่า การถ่ายเท และกำจัด ของเสียจากโรงงาน ฯลฯ

๗. กลุ่มวิชาจิตรศิลป์ (Fine Arts) ได้แก่ ศิลปกรรม ละคร ดนตรี ฟ้อนรำ ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาเหล่านี้มีมากเช่น นักเขียนการ์ตูน นักวาดภาพ ช่างปั้น ช่างแกะสลัก นักแสดงภาพยนตร์ ครูเดินรำ นักดนตรี ฯลฯ

๘. กลุ่มวิชาสุขภาพ (Health) รวมอาชีพการบริหารในโรงพยาบาลและห้องทดลองได้แก่ ช่างเทคนิค ผู้ช่วยห้องทดลอง ผู้ช่วยแพทย์ พยาบาล ฯลฯ

๙. กลุ่มวิชาการต้อนรับ และ นันทนาการ (Hospitality and Recreation) ได้แก่ การบริการอาหาร ที่พัก โรงแรม กีฬา กรีฑา การละเล่น สวนสาธารณะ การท่องเที่ยว และการเดินทาง อาชีพที่เกี่ยวกับกลุ่มวิชานี้มาก เช่น พนักงานโรงแรม ร้านอาหาร คนเปิดประตู เสมียน ผู้จัดการฝ่าย ครูสอนว่ายน้ำ ผู้ดูแลสวนสาธารณะ สวนสัตว์ พนักงานจำหน่ายบัตร ครูสอนสเก็ต เป็นต้น

๑๐. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล (Marine Science) เกี่ยวโดยตรงกับสัตว์และพืชในทะเล ขาดอาชีพเหล่านี้ ได้แก่ Marine Biologist, Marine Geologist, นักชีววิทยาทางทะเล, นักธรณีวิทยาทางทะเล นักภาพรังสี เป็นต้น

๑๑. กลุ่มวิชาการตลาด และการจัดจำหน่าย (Marketing and Distribution) ได้แก่ การโฆษณา การขาย การเงิน การคลัง การพัสดุ การค้า การซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ใช้

๑๒. กลุ่มวิชาการบริการส่วนบุคคล (Personal Services) เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หรือที่พัก อาชีพที่เกี่ยวกับงานเหล่านี้ ได้แก่ ช่างเสื้อผ้า คนขับรถส่วนบุคคล คนใช้ ช่างซ่อมแซม ช่างเครื่องปรับอากาศ ช่างวิทยุ ช่างเครื่องทำความร้อน คนดูแลผู้สูงอายุ ดูแลเด็กเล็ก เด็กอ่อน เจ้าหน้าที่แนะแนว และจัดหางาน นอกจากนี้ นั่นก็เป็นอาชีพรวม เช่น ทนายความ นักจิตวิทยา ผู้แนะนำความงาม ศิลปิน ช่างตัดผม และช่างเสริมสวย

๑๓. กลุ่มวิชาการบริการสาธารณะ (Public services) ได้แก่ อาชีพการให้บริการทั่วไปต่อชุมชน สาธารณชน เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย สาธารณะ ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักสังคมสงเคราะห์ ครู และนักวิชาการ

๑๔. กลุ่มวิชาการขนส่ง (Transportation) เกี่ยวกับการขนย้าย เคลื่อนย้ายมวลชน จากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งทั้งทางบก เรือ และ อากาศ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาเหล่านี้ได้แก่ นักบิน พนักงานขับรถ เรือ และ รถไฟ เจ้าหน้าที่จำหน่ายบัตรโดยสาร คนขับรถรับจ้าง

๑๕. กลุ่มวิชาการผลิตเชิงอุตสาหกรรม (Manufacturing) ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับงานวิจัย และ พัฒนาการผลิตเชิงอุตสาหกรรมเช่น งานสร้างแบบหล่อ

งานหล่อหลอมโลหะ งานผลิตเครื่องใช้ งานประกอบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ความคิดในเรื่องกลุ่มวิชานี้ มีไข่มุ่งฝึกผู้เรียน ให้เก่ง และชำนาญในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยเฉพาะแค่ยื่นเพียงให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเอง ให้เข้าถึงระดับการมีทักษะ และมีความรู้ขั้นต้น ที่จะนำเข้าสู่อาชีพตามกลุ่มวิชาเหล่านั้น การจัดกลุ่มวิชาดังกล่าวทั้ง ๑๕ กลุ่มวิชาจึงเป็นการสนองแนวคิดเรื่องอาชีพศึกษา

สวัสดิ์ อุดมโกชนัน

บรรณานุกรม

- Boone, James L. "What is Career Education?", *Industrial Arts in a Changing Society*. The American Industrial Arts Association, March 1972 : p.161.
- Siegel, Herbert. "Implementing Career Education", *Industrial Arts in a Changing Society*. AIAA, March 1972 : p 162.
- Worthington, Robert M. *Industrial Arts in a Changing Society*. AIAA, March 1972 : p.120.